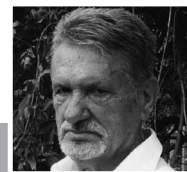

Koncsek József

A csillogós nő

Koncsek József
(1942, Magyarnándor)
költő, író, a Kilencek tagja,
Bethlen Gábor-díjas

Már az is jó volt, hogy csillogott.

De még a cipője is.

Igaz, ezt csak később láttam meg, amikor már elsuhanunk a hidak mentén, s ő közben megköszönte a taxisofőrnek, hogy közvetlenül a háza elé állt be, amikor odajött a telefonhívására. Ugyanis – magyarázta neki – a múltkor az a másik sofőr szemközt, a gépkocsiforgalom túloldalán várta őt a járdán, úgy kellett átügyeskednie magát, s most ez így volt jobb, és mondta a középkorú vezető, hogy ő igyekszik udvarias lenni az utashoz, ezért állt be közvetlenül a kapuhoz.

Lám, milyen kis dolgokon múlik, hogy jó legyen. Nekem közben az jutott eszembe, hogy egyszer, amikor eltörött a bokám, és a közvetlen főnököm szólt a munkahelyemen a vezérnek, hogy adja oda nekem a gépkocsiját a sofőrjével, hadd vigyen haza... Ilyen lábbal buszon, villamoson, ugye, nehezebb volna. No, és az nem állt a lépcsősor elé, ahol csak beszálltam volna, nem, előbbre húzott a buszmegállóba – nem állt benn busz –, s onnan intett aztán, hogy bicegjek a kocsihoz, látta pedig, hogy gipszben van a lábam, amúgy elegáns fekete fiú volt – mégis, a vezér embere –, hát, odabotlogtam bottal a kezemben.

S az úton aztán hallgatott. Illatos volt a kocsiban a légkör, én meg nem kezdeményeztem vele beszélgetést. Meg sem köszöntem, amikor kitett a házamnál. Mert ugye, neki én csak egy „csovek” vagyok: megteszi, amit mondtak neki, de ő extra sofőr. Más ez, mint amikor a vezért szállítja hátul.

Még annyit mondtam a fiúnak, amikor kitolatott a forgalomba, hogy „máskor, ha megint összejövünk, majd a hátsó ülésre ülök.” Ő meg komolyan annyit felelhetett volna, hogy „szerecsés lábtörést”, de nem szólt, és elhajtott.

Nem álltam ki az úthoz, hogy segítsék neki a forgalomban... Ha már „csoveknek” néz.

A „csovek” bolgáruul – ember. Én ezt a szót a nyolcadik kerületi argóból ismertem akkor, s ott ezt lekezelő értelemben használták.

Szóval, robogunk Mártival. Régi barátom, ízléssel öltözik. Most nekem. Jó.

El szoktunk menni együtt ide-oda, ha valami érdekesnek ígérkezik.

Egyszer egy hajós kiránduláson, amikor kikötöttünk a tó túlsó partján, és ebédhez ültünk, a fürge pincér kihagyta az asztalunkat. Már mögöttünk a harmadik sornak hordta ki a tányérokat, négyet-ötöt a bal karján. Mi csak ülünk, és semmi.

Rámordultam, erre intett egy lánynak, aki aztán hozott nekünk is. Gondolom, nem volt rokonszenves a pincérnek a fazonom.

No, de ezzel a mellettem ülő barátnőmet nézte le, nem csak engem. Hogy a lánynak adtam borraivalót, az természetes. Az meg tiltakozott, úgy kellett a kötényzsebébe dugnom.

Amaz meg, mint egy főpincér, egy hőscincér! Azt a hajlékony derekú nyüzsgést!

De a kirándulás tetszett. Az a városka. A templomban még hűvös is volt, miközben kinn a téren tombolt a hőség. A freskók, a szentszobrok, az egész kegyeletes templombelső, áhítat.

Máskor kólát ittunk egy várudvaron, ő fizette, én meg elnéztem az alakját, amikor szemközt mosolygott. A barátom.

Persze, hogy nő, de ő a barátom. Van olyan, hogy az ember csak ül valakivel.

Most a hotelba azért hívtam, mert igen érdekelt egy beígért előadás. Lenn, az alagsorban Mátyás királyról meg a korvinákról. A hibából késtünk, s amint az ajtót tárom, elém áll egy termetes zsinóros-gombos úr, és azt mondja, „ne nyitogassák folyton az ajtót”. Rámeredek. Hogyan menjünk be, most érkezünk, mellettem ugye a csillogós nő.

Az meg terjeget a nagy tenyerével.

Hej, hogy én ilyenekbe akadok. Nem mindig, de azért sokszor. „Az a baj veled – mondták többször –, hogy azt hiszed, neked van igazad...”

„No, jó, maradj a saját szinteden”, morgok valamit magamban. Mert ha egyszer igazam van, akkor igazam van. Vagy nem?

A csillogós barátom persze vigasztalt. Vele nincs konfliktusom. Ismer. Néha félt. Miért kellene féltetni engem?

A nadrágja is csillogott. És a mellénykéje is. Milyen érdekesek a nők!

No, lenyomakodunk a keskeny lépcsőn az alagsor felé, de a lépcsőkön is állnak, és néma csendben hallgatják az előadást.

Elég halkán szól. Fülelünk.

Később a zsinóros-gombos maga elé kanyarít egy állványos mikrofont, és jól hallhatóan beleszól, hogy most szünet lesz. És hogy a másik kis épületben lehet ebédelni. Ma pásztoros tarhonyás hús van.

Később békésen elbeszélgetek vele, s tudom meg, hogy ő főzte.

Kimentünk az udvarba, és a kis épületben sikerül elsőként helyet kapnunk. Jó a pásztoros. A csillogós nő eszeget a kis kezével.

A barátom előadását a nap vége felé tették a műsorba. Nekem ez a legérdekesebb.

Mert az, hogy a szegedi Somogyi Károly Könyvtárban előkerültek a rovásírásos korvi-

nák – a *Cicero-kódex* –, az maga egy nagy „paff” – így mondtuk egyetemista koromban, és ott voltak csodák. Főleg a szemináriumokon.

Amikor Szegedet 1879 márciusában elárasztotta az árvíz, ezek a bekötött könyvek a padláson túléltek a katasztrófát, oda tette őket a könyvtár igazgatója, amikor a finnugor rokonság akkori potentátjai elutasították, ugye, „a regösök fecsegő énekét”, de ezek a könyvek megmaradtak. Az igazgató felrakta őket a padlásra. Somogyi Károly kanonok 1880-ban adta oda 42 000 könyvét a könyvtárnak. Tehát nem volt ezek közt a regös korvina? Vagy rosszul tudjuk?

És Mandics György sok idő múlva elővette őket.

Ha ámultam valaha életemben, hát akkor.

Gyuri aztán. A rovásírásos krónikák. Rovásírással. Latinul is.

Kazinczy Ferenc talán sikongott volna örömeiben, hogy azért van ám ez is. Mert rendben van, ugye, hogy a zongora az *zengő hangora*, a rovar meg *rovátkolt barom*. Nem ökor, hanem kicsi állatka. Rovar, kisbarom, ugye, szóval.

Az is lehet, hogy Kazinczynak, aki Batsányi Jánossal elég komoly vitába keveredett egy nő miatt, és János lett a győztes... szóval, lehet, hogy Kazinczynak sem tetszett volna ez a rovásírásos dolog, de hát mi azért már tudjuk, hogy a dolgok nem úgy vannak, ahogyan gondolták. Hanem így. Így vannak.

Egy jó beszédű színész olvasta fel a rovásverseket.

Közben döbbenek rá, hogy Kálnoky László stílusparódiája, a *XIX. Henrik* nem is az ő kitálalt szavaival hangzik, hogy „Fennség, a Francföld künnyső parlatán elült a hadvasok zadorlata, bék ül hevenyt csóváló Márs helyén...”

...ez, ez valami ómagyar? – a parlat bizonyára a parlagos határszél, a hadvasok az ellenség, amelyik zadorlatot okozott, és Márs már nem csóválja a hevenyt... hiszen értjük mi ezt most is, nem csupán a *Halotti Beszédet!*

Gyuri még egy vers-professzornőt is bevont a vizsgálódásaiba, de abban egyeztek meg, hogy a verstagolási érdekességeket majd talán a professzornő tanítványai... hiszen neki nincs ideje mindenre...

Mert a György szövegét – a rovásból – szépen mondta a színész. A könyvből¹ idézem most.

„HeGEDÜSNeK/FeL/TÁMADATA/
JÓSZeLLeT/LeBITIFÖL/SZeM/FÖDeLeM/
AZ/KIT/HOLTNAK/TUTTAM/AZ/
ÉDeS/SZeReLeM/...”

– a kis- és nagybetűs írás a rovásírás szabályainak felfejtéséből adódik –

(én így hallom:

*A hegedűs feltámadott – vagy feltámadása? –,
jó szellő lebbenti föl szemfödelemet,
akit halottnak tudtam, az édes szerelem...)*

S még... ezt hallomásom után írom le:

„Hirücorögve fogva kislány buvába majd meghal
gudol hegedűs vigaszba elletén szavakkal
hunyat vala kis görice nem láthatta lépet
ágon kire ült szegényke hát is törte esett

*hej mi nagy volt nyögélte panaszos szavára
ottan termett ő hű párja meg is szabadította...”*

Vagyis:

*Hirücorögve? – talán iregve-forogva-mocorogva?
– a kislány majd meghal bánatában
a hegedűs gondolja vigasztalásául ilyen szavakkal
a lehunyt szemű kis gerlice nem láthatta a lépet
amelyik ágra ült szegényke hátát is eltörte elesett
– lehet, hogy törbe? –*

1 Mandics György: *Magyar hegedűsök énekei eleinkről – A Ciceró-„kódex” hosszú rovásbeírásai*, Kráter Műhely Egyesület, 2015.

*hej, milyen nagyon nyögécselt panaszos szavára
ott termett az ő hű párja meg is szabadította...*

(t=y a rovásírásban, de lehet, hogy a t=x?, vagyis b? Mert lekopott a jobb alsó szára? – „hát is tör-Be esett?”)

Hm... És az ilyesmiket nem tanítják. Nem tanítjuk.

Akkor már többen elmentek. Volt üres szék. Én ültem, és most, hogy le is írhatom, hát nem csoda ez a mi magyar nyelvünk?

Mártival aztán beszélgettünk ezekről.

Jártam már úgy, hogy hamisnak mondott dologról megbizonyosodtam, hogy nem hamis, hanem igazi.

Az persze egy szerelmes nő volt. Igazi. Élő.

*

Kurdics arra már nem is emlékezett, hogy mikor gondolta tovább ezt az Y vagy X problémát – ugye, Mandics György megfejtésében –, mert Kurdics mindig szokta mondani, hogy minden egyszerre van. Amin persze mindenki legalább is mosolygott, ha nem vágták hátba, hogy „no, jó, akkor igyunk egy sört”.

...szóval Kurdics úgy emlékszik, hogy ott a hegyen, amikor elűzte a szarvasnőstényt...

...hogy ez a „...hát is törte esett...” talán mégis HÁT IS TÖRBE esett?

Mert a székelymagyar rovásírásban lehet, hogy törbe? Csak hogy letört az X jobb alsó szára?

Igaz, tűnődött Kurdics, a lépre ragadt mádkáról azt mondani, hogy törbe esett, hát ez... ez képileg, KÉPILEG nem jó, mert a tör hegyes, a lép meg ragadós, és talán az az egykori igris a ragadásról bizonyára nem asszociált a törre. Esetleg már nem képileg gondolkodott, hanem a lépre ragadást törbe esésnek is érti, s mondja... és hát nem is „hátát is törte esett”, hanem ...HÁT IS TÖRBE ESETT...

Nincs ott szó a hátáról, hanem *NOHÁT AKKOR TÖRBE IS ESETT* – értelmezhetjük így, nem?

Mindenesetre a lépre ragadt madárka miért törné el a HÁTÁT? Akkor már hiába is szabadítja ki a kedvese, a törött hátával a madárka halott volna. Nem?

Megkérdezte Kurdics, hogy a Somogyi Károly Könyvtárban őrzött – ugye, hivatalosan hamisítottnak mondott – könyvben² hogyan van írva – róva – ez az X vagy Y, de Mandics nem nagyon nézegethette, hanem kapott belőle egy xeroxmásolatot...

...hehéj... s azon Y, vagyis T van? S az eredetin? Ott is Y, azaz T, tehát törte? Nem TÖRBE?

S ha a másoló tévesztette el? Vagy inkább a xeroxmásolaton a gép lecsípte a jobb alsó szarát?

Kurdics ezen morfondírozott.

...de hát megvan ez latinra fordítva is, még Somogyi korából – állítólag. Akkor meg lehet nézni, hogy ott „dorsum ruptum”? – vagy pedig, ugye, nemde... a tör nem jutott eszébe latinul Kurdicsnak... mégis tör? Hogy

Mihály Árpád: *Eredetmondánk, Egy az őszünk, Egy a nemzet* (1971)

2 ...hiszen, ha a Somogyi Károly Könyvtár – és nyomán Mandics György – magyar hegedős énekeiről – mint Toldy Ferenc mondta – „hallgatni kegyesség”, vagyis hamisaknak tartja őket, hát, a Somogyi-kiadványban *akkor is egy szép magyar nyelv van*. ...és ezeket a Mátyás király korában – állítólag már – megvolt rótt verseket én gyönyörűséggel olvasom, hallgatom. Lehet, nem is hamisak. A dolog eldöntetlen. Hiszen lehet gyönyörködni hamis, másolatposzter Gioconda-mosolyban is, ugye, a *Mona Lisá*-ban. Lehet *Mona Lisát* is másolni, és mégis szép. De hátha igazi. (No, nem a Ménesi úti, kollégiumi szobám falán, hanem tényleg.) A múzeumban. Ott. Az igen. Az az igazi. Egyébként egy másik énekes könyvben nem TÖRTE van írva, hanem TÖRBE.

van latinul? Vagy már ott is a törött lábú X-ből fordított latinra a fordító?

No, igen. Végtelenül mély az a bizonyos kút, amiről, ugye, egy huszadik századi író is mondott egyet-mást. Thomas Mann a neve.³

3 Azóta konzultáltam Mandics Györggyel, s belátom: a „törbe esett” nem fegyverre, oldaltörre utal, hanem egy horog- vagy tüskeszerű eszközre, amit a ragacsos gyurmába rejtenek, s ez a madárka testebe fúródik, ha rászáll. (Tanítva tanulunk.)